

בס"ד, ד' אייר התשפ"ו

מנחות ק' – פסולי זמן בלחם הפנים, קידוש בכלי שרת, זמני אכילת הלחמים, ופדיון קדשים

שאלות:

1. משה כהן שכח לסדר את הבזיכין יחד עם הלחם בשבת, יש לזה פתרון?

פסולי זמן בלחם הפנים

המשנה דנה במקרים שבהם הלחם או הבזיכין (כלי הלבונה) לא סודרו או לא הוקטרו בזמנם המדויק (ביום השבת):

- כדי שלחם הפנים יהיה כשר, הוא חייב לשהות על השולחן משבת הזו עד לשבת הבאה – שתי שבתות, כאשר את הבזיכין מקטירים בשבת השנייה עם סילוק הלחם.
- פסולי זמן:

- אם הכהן סידר את הלחם בשבת אבל את הבזיכין רק ביום ראשון – הלחם פסול, כי הלחם והבזיכין חייבים לשהות ביחד על השולחן לאורך כל השבוע, אחרת הלחם נפסל בלינה.

- אם סידר את שניהם בשבת, אבל הקטיר את הבזיכין לאחר השבת הבאה (אחרי הזמן ביום חול) – הלחם פסול.

- במקרים הפסולים האלו, הלחם פסול ולא ראוי לאכילה. לכן, מי שאוכל ממנו לא חייב כרת משום פיגול (אם הוקטר במחשבה לאוכלו חוץ לזמנו, כי לא קרב המתיר כמצוותו), נותר (כי הוא לא ראוי לאכילה) או טמא (אכילת קודש בטומאת הגוף (כי הוא לא נותר לטהורים)).

- הפתרון למחוסר זמן: אם הכהן טעה וסידר את הלחם והבזיכין לאחר השבת (למשל ביום ראשון), הוא לא יקטיר את הבזיכין בשבת הקרובה (כי אז הלחם שהה רק שישה ימים). הפתרון הוא להשאיר את הלחם על השולחן לשבוע נוסף, עד לשבת הבאה, כדי שיעבור עליו מחזור שלם של שתי שבתות. המשנה מציינת שאין בזה בעיה, כי הלחם יכול לשהות על השולחן ימים רבים מבלי להיפסל ב"לינה", כל עוד לא הגיע זמן הקדושה וההקטרה שלו (בשבת).

2. בנימין כהן קמץ מנחה בלילה, אפשר להחזיר את הקומץ למנחה ולקמוץ שוב?

האם כלי שרת מקדשים שלא בזמנם?

בהקשר ללחם שהונח על השולחן שלא בזמנו, הגמרא דנה בשאלה האם כלי השרת (כמו המזרק, השולחן או כלי הקמיצה) מקדשים את הקרבן המונח בהם גם כאשר הדבר נעשה בזמן שאינו ראוי לעבודה (כמו בלילה או ביום חול).

- הגמרא מביאה משנה ממסכת יומא שמספרת שפעם אחת טעו הכהנים וחשבו שאור הלבנה הוא אור השחר, ושחטו את קרבן התמיד בלילה. כשהתבררה הטעות, הם נאלצו להוציא את הקרבן לבית השרפה כי נשחט בלילה, והכהן הגדול נדרש לטבול שוב (כי זה היה נראה כאילו הטבילה הקודמת נעשתה לצורך עבודה פסולה).

○ **אבוב דרבי אבין** מביא ברייתא שאומרת שלא רק בקרבן התמיד אלא גם אם מלקו עוף או קמצו מנחה בלילה – הם נפסלים ויוצאים לשרפה.

▪ הגמרא שואלת – מדוע במנחה אי אפשר פשוט להחזיר את הקומץ לכלי המקורי ולקמוץ שוב בבוקר? **אבוב בר אבין** תירץ ש"כלי שרת מקדשין שלא בזמנם". ברגע שהקומץ הונח בכלי השרת בלילה, הוא התקדש קדושת הגוף, ולא ניתן לערב אותו חזרה במנחה, ולקמוץ שוב.

▪ הגמרא מקשה מברייתא שמשתמע ממנה שכלי שרת מקדשים רק בזמנם, שמה שקרב ביום קדוש רק ביום, ומה שבלילה קדוש רק בלילה, והרי הקומץ קרב רק ביום (כמו כל הקרבנות). הגמרא מתרצת, שהם לא מקדשים ליקרב שלא בזמנם, אבל מקדשים לעניין הפסול, בלינה במחוסר זמן כמו בקומץ וכדומה.

○ **רבי זירא** מקשה מהמשנה הקודמת על לחם הפנים – אם כלי שרת מקדשים שלא בזמנם, למה לחם שסודר על השולחן ביום ראשון אינו מתקדש מיד ונפסל ב"לינה" ביום ראשון הבא, שעברו שמונה ימים שזה זמן השהיה של לחם? הרי השולחן הוא כלי שרת!

▪ **רבא** מתרץ שהלילה הוא לא מחוסר זמן כי הלילה הולך אחרי היום שלמחרת. אבל הימים עד שבת בלחם הפנים כן נחשבים מחוסר זמן, ולכן הלחם לא מתקדש עד שבת, הגמרא שואלת שאם ככה בליל השבת השניה שהולך אחר יום השבת, שייפסל הלחם בלינה של כל שמונת הימים הקודמים (כי זמנו הנורמלי של לחם הוא שמונה ימים משבת עד שבת).

הגמרא מתרצת שהכהן היה מקדים ומסלק את הלחם מהשולחן לפני שקיעת החמה של יום שישי של השבת הראשונה, ומחזיר אותו רק לאחר מכן. ככה הלחם לא שהה על השולחן ברצף שמונה ימים ולא התקדש ליפסל בלינה.

▪ **מר זוטרא** (או **רב אשי**) מתרץ: שמכיוון שסידור הלחם ביום ראשון נעשה בניגוד למצווה (שהיא רק בשבת), זה נחשב "כמי שסדרו הקוף" – אין לזה תוקף הלכתי, ולכן השולחן לא מקדש את הלחם עד שיגיע יום השבת. לעומת זאת, קמיצה בלילה היא פעולה של כהן שיש לה תוקף (כי הלילה נחשב "יום אחד" עם היום שאחריו לעניין קדושה), ולכן בלילה הכלי מקדש והקומץ נפסל.

3. יהודה רוצה לאפות את שתי הלחם בחג השבועות, זה מותר?

זמני אכילת הלחמים – מהאפייה ועד האכילה

המשנה מחשבת את מספר הימים שעוברים מרגע אפיית הלחמים ועד אכילתם על ידי הכהנים. החשבון משתנה בהתאם לחגים שחלים בערבי שבתות, כי אפיית הלחם לא דוחה שבת או יום טוב (לפי תנא קמא).

○ שתי הלחם (בשבועות): נאכלות לא פחות משני ימים ולא יותר משלושה לאחר האפייה.

▪ 2 ימים: כרגיל, נאפות בערב החג ונאכלות ביום החג עצמו.

▪ 3 ימים: כשחג השבועות חל ביום ראשון – מכיוון שלא אופים בשבת, אופים ביום שישי, והלחם נאכל רק ביום ראשון.

○ לחם הפנים (בשבת): נאכל לא פחות מתשעה ימים ולא יותר מאחד עשר לאחר האפייה:

- 9 ימים (המקרה הרגיל): נאפה ביום שישי (יום 1), מונח על השולחן בשבת (יום 2), שוהה עליו שבוע שלם, ומוסר לאכילה בשבת הבאה (יום 9).
- 10 ימים: כשיום טוב חל בערב שבת – אופים בחמישי, וזה מוסיף יום.
- 11 ימים: כאשר שני ימי ראש השנה חלים בחמישי ושישי זה מוסיף עוד יום. (הערה: למרות שהוא נאכל רק במוצ"ש הבא כי שבת במקרה הזה היא יום הכיפורים, וזה נראה כמו 12 ימים, לעניין אכילת קדשים הלילה הולך אחר היום שעבר, ולכן זה נחשב 11 ימים, רש"י).

○ **רבן שמעון בן גמליאל** בשם **רבי שמעון בן הסגן חולק** וסובר שאפיית הלחם דוחה יום טוב, אבל הוא מסכים שאפייה לא דוחה את "יום צום" (יום כיפור).

הגמרא מביאה את דברי **רבינא**, שמשתמש בדין זה להוכיח יסוד הלכתי: שהעובדה שאפילו "חובת היום" (כמו שתי הלחם) לא דוחה יום טוב, מוכיחה שאיסור הקרבת נדרים ונדבות ביום טוב הוא איסור מהתורה, ולא רק גזירה של חכמים למנוע שאדם ישהה את הקרבנות שהוא נודר כל השנה עד למועד, ויעבור בבל תאחר.

הדרן עלך שתי הלחם.

4. חיים רוצה לפדות את קרבן השלמים שנטמא לאחר השחיטה ולאכול אותו כחולין, זה אפשרי?

פדיון מנחות ונסכים שנטמאו (תחילת פרק 12)

המשנה דנה באפשרות לפדות קדשים שנטמאו או נפסלו, והמרת קדושתם בכסף:

○ במנחות ונסכים:

- לפני הקידוש בכלי: מנחות (סולת ושמן) ונסכים (יין) שנטמאו לפני שהונחו בכלי שרת – יש להם פדיון. ניתן להמיר את קדושתם לכסף, והם יוצאים לחולין (מכיוון שעדיין אין להם "קדושת הגוף" אלא רק "קדושת דמים").
- אחרי הקידוש בכלי: ברגע שהמנחה או הנסכים הונחו בכלי שרת, הם קיבלו "קדושת הגוף". אם נטמאו בשלב הזה – אין להם פדיון, והם חייבים בשריפה.
- עופות, עצים, לבונה וכלי שרת שנטמאו – אין להם פדיון לעולם בכל מקרה (גם אם נפסלו). התורה איפשרה את הפדיון רק לבהמות בעלות "קדושת הגוף" שנפל בהן מום.
- **שמואל** מדייק בגמרא שהמנחות והנסכים ניתנים לפדיון כל עוד לא התקדשו בכלי שרת, אפילו אם הם טהורים. הגמרא מקשה שהמשנה אמרה שהם נפדים אם נטמאו? הגמרא מתרצת, שהם נפדים אפילו טהורים, והמשנה אמרה שנטמאו אגב החידוש בסיפא. הסיבה היא, שכל עוד לא נעשה מעשה המקדש את הגוף (הנחה בכלי שרת), המנחה נחשבת הקדושה היא "קדושת דמים", וניתן להחליפה בכסף.
- הגמרא דנה באפשרות לומר שטומאה תהיה דומה ל"מום" בבהמה (שמאפשר פדיון גם לאחר קדושת הגוף). אבל המסקנה היא שלמרות שהתורה קראה לבעל מום "טמא" (כמו שהברייתא מוכיחה בתחילת הדף הבא מפרשת ערכין, על פדיון קדשים בעלי מום שנפדו, ונקראים טמאים). אין אפשרות לפדות דבר שהתקדש כבר בכלי שרת, כמו למשל בהמה לאחר שחיטה בסכין.